

Türkiye'deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin Lisans Ders Programlarında Yer Alan Osmanlı Türkçesi Derslerinin Değerlendirilmesi ve İstihdamdaki Önemi

Malik YILMAZ (*)

Burcu AYDEMİR ŞENAY (**)

Öz: Bilgi merkezleri sahip oldukları enformasyon kaynaklarıyla kullanıcıların bilgi ihtiyacını karşılamaktadır. Ayrıca enformasyon kaynaklarının korunmasını sağlayarak ve bu kaynaklarda yer alan bilgilerin yayımını gerçekleştirerek kültürel bir görev de üstlenmektedirler. Ülkemiz, geçmişten günümüze aktarılan arşivsel değere sahip belgeler ve kitap vb. gibi yazma ve nadir eserler açısından oldukça zengin kaynaklara sahiptir. Bu kıymetli enformasyon kaynaklarının tasnifinin yapıp, kullanıcıların hizmetine sunulması ve gerektiğinde günümüz Türkçesine çevirilerinin yapılarak akademik ve bilimsel katkılar sağlanması, Osmanlı Türkçesine hâkim olmayı gerektirmektedir. Osmanlıdan devreden enformasyon kaynaklarının Türkiye'de özellikle arşiv kurumlarında ve kütüphanelerde toplanmış olduğu görülmektedir. Bu kaynaklardan yararlanabilmek kuşkusuz Osmanlı Türkçesini iyi bilmeyi de gerektirmektedir. Ülkemizde bilgi merkezlerine ve hizmetlerine yönelik akademik eğitim, bilgi ve belge yönetimi bölümleri bünyesinde verilmektedir. Çalışmada, Türkiye'de kütüphanecilik ve arşivcilik eğitiminin temel derslerinden olan Eski Türkçenin (Osmanlıca), ülkemiz Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin lisans ders programlarındaki durumu ders içerikleriyle birlikte değerlendirilmiştir.

***Anahtar Kelimeler:** Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri, Osmanlı Türkçesi, Eğitim, İstihdam*

Evaluation of Ottoman Turkish Courses and Importance of Employment in Information and Records Management Department Undergraduate Curriculum in Turkey

***Abstract:** Information centers meet information needs of users by information resources that they have. Moreover, they enable protection of information resources and take on a cultural task by enabling emission of information included in these resources as well. Turkey has rich resources in terms of manuscripts and rare works such as books, documents, etc. which have archival value transmitted from the past until today. In order to sort these valuable information resources and provide for the services of users and making their translation into today's Turkish when necessary and to provide academic and scientific contributions, it is necessary knowing Ottoman Turkish well. It is observed that information resources transferred from Ottomans are collected in specifically archive institutions and libraries. In order to ben-*

*) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,
(e-posta: malik.yilmaz@atauni.edu.tr)

***) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,
(e-posta: burcu.senay@atauni.edu.tr)

efit from these resources requires knowing Ottoman Turkish well at the same time. Academic education directed to information centers and services is provided in the body of Information and Records Management Departments. In the study, Old Turkish (Ottoman Turkish), which is one of the primary courses of library science and record keeping education in Turkey, has been evaluated along with the class contents in License curriculum in Information and Records Management Departments.

Keywords: *Information and Records Management Department, Ottoman Turkish, Employment*

Giriş

Bilgi merkezi, “bilgi taşıyıcılarının belli bir amaca yönelik olarak toplandığı hiçbir kayba uğramaksızın korunduğu, arandığında en kolay bulunabilecek tarzda düzenlendiği ve optimum kullanım ile bilgi akışının kesintisiz oluşumunun sağlandığı merkezlerdir” (Gürdal, 1990: 75). Bilgi merkezlerinin önemli türlerinden biri de arşiv kurumları ve kütüphanelerdir. Kurum olarak arşiv, “özel ve/veya tüzel kişiler tarafından üretilen veya alınan, arşivsel değere sahip belgeleri belirli standartlar dâhilinde seçme, koruma ve kullanıma sunmaktan sorumlu kurum ve bunların saklandığı yer” (Karakaş, Rukancı ve Anameriç, 2009: 4) olarak açıklanabilir. Arşivlerde yürütülen arşivcilik çalışmaları, belgelerin yaşam döngüsü olarak ifade edilen üretiminden imhasına veya saklanmasına kadar olan sürecin yönetimini içeren faaliyetleri kapsamaktadır. Kütüphaneler ise, her türlü basılı ve/veya elektronik enformasyon kaynağının toplandığı, düzenlediği, korunduğu ve kullanıma sunulduğu kurumlardır. Arşivler gibi kütüphaneler de geçmişi eskiye dayanan kurumlardır.

Türkiye, dünyada sahip olduğu önemli miktarda belgeyle birlikte arşivcilik geleneğine sahip sayılı ülkelerdendir. “Osmanlı Milletler Topluluğu’nu oluşturan Osmanlı Cihan Devleti’nin dağılmasıyla 30’un üzerinde müstakil devlet ortaya çıkmıştır. Bu devletler bünyesinde bütün arşiv materyalinin mevcudiyeti ile ülkemizdeki vilayet ve diğer kurumlardaki arşiv materyali dikkate alındığında kemiyet bakımından büyük bir yekûn teşkil ettiği muhakkaktır. Bugün Osmanlı Arşivi’nde bulunan yaklaşık 150 milyon belge, Osmanlı Cihan Devleti’nden kalan arşiv malzemesinin %25-30’unu teşkil etmektedir. Diğer %70’lik bölümü maalesef çeşitli sebeplerden dolayı elimizde mevcut değildir (Şahin, 1998: 321). Bu denli yoğun belgeye sahip olmasının nedenlerinden biri Osmanlı Devleti’nin zamanının koşullarına göre gelişmiş bir arşiv sistemi kurması, sürekli belge üretimini gerçekleştirmesi ve bunu uzun süre devam ettirmesi gösterilebilir. Bunun yanında Osmanlıdan günümüze intikal eden önemli enformasyon kaynaklarından biri de kitap vb. materyaldir. Üretilen belgelerin ve kitap vb. materyalin büyük bir çoğunluğunun Osmanlı Türkçesi ile yazıldığı dikkate alındığında, söz konusu bu enformasyon kaynaklarının tasnifinin yapılması ve araştırmacıların hizmetine sunulması Osmanlı Türkçesi’nin çok iyi bilinmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Nitekim bu ihtiyacın beraberinde getirdiği, özellikle Osmanlı Türkçesine vakıf nitelikli elemanların yetiştirilmesi için ül-

kemizde çeşitli üniversitelerde ve farklı bölümlerde akademik düzeyde Osmanlı Türkçesi eğitimi verilmektedir. Söz konusu akademik birimlerden biri de bilgi ve belge yönetimi bölümleridir. 2002 yılında ortak isimde buluşan Kütüphanecilik, Arşivcilik ve Dokümantasyon ve Enformasyon bölümleri bugün Bilgi ve Belge Yönetimi adı altında enformasyon hizmetlerini kapsayan eğitimler vermektedirler. Bu bölümlerin müfredatları incelendiğinde özellikle Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivleri’nin ve Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı’nın, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü’nün ve diğer bilgi merkezlerinin eleman ihtiyacını karşılamak amacıyla Osmanlı Türkçesi eğitimi gerçekleştirildiği görülmektedir. Çalışmada Türkiye’de hâlihazırda akademik düzeyinde eğitim veren bilgi ve belge yönetimi bölümlerinin lisans ders programları incelenerek bu programlarda yer alan Osmanlı Türkçesi ile ilgili dersler değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, müfredata dayalı olarak bölümlerin Osmanlı Türkçesine olan bakış açılarını ortaya koymak ve Osmanlı Türkçesi eğitiminin hangi düzeylerde ve içeriklerde verildiğini saptamaktır. Ayrıca Osmanlı Türkçesi’nin bilinmesinin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu adaylara fırsatlar sunduğunu belirlemektir.

I. Osmanlı Türkçesi

Türk tarihine bakıldığında tarihin çeşitli dönemlerinde farklı Türk devletleri değişik alfabeler kullanmışlardır. Bununla birlikte yaygınlık ve devamlılık açısından bazı alfabelerin öne çıktığı görülmektedir. Nitekim “Türkler tarafından başlangıçtan bugüne kadar geniş ölçüde kullanılan dört alfabe vardır. Bunlar Orhun alfabesi, Uygur alfabesi, Arap harfli alfabe ve Latin harfli alfabedir” (Ergin, 1999: 2). Orhun ve Uygur alfabeleri geçmiş Türk uygarlıklarında kullanılmalarına karşın günümüzde bu alfabeler Türk toplumlarınca kullanılmamaktadır. Bunun yerine ekseriyetle Arap ve Latin harfli alfabeler kullanılmaktadır.

Osmanlı Türkiye’sinin kullanmış olduğu ve Eski Türkçe olarak da ifade edilen “Osmanlıca veya Osmanlı Türkçesi tabiriyle genellikle Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Türklerin konuşup yazdığı dil yahut aynı dönemde yazılan, içinde Arapça, Farsça kelimelerin yoğun biçimde yer aldığı dil veya daha genel olarak Arap harfleriyle yazılmış Türkçe anlaşılmaktadır. Bilimsel olarak Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi’nin gelişme sürecinde Eski Anadolu Türkçesi diye adlandırılan ilk dönemi de içine alarak 13. Yüzyıldan 20. Yüzyılın başlarına kadar devam eden yazı dilidir. Osmanlı Türkçesi’ni onun devamı olan bugünkü Türkçeden ayrı düşünmek doğru değildir (Özkan, 2007: 483). Bununla birlikte Osmanlı Devleti’nin resmi alfabesi olan ve bugün Eski Türkçe ve/veya Osmanlıca diye ifade edilen alfabeye “yalnız edebi eserler değil altı yüzyıllık tarih boyunca sosyal hayatın her alanına ait (edebiyat, tarih, tıp, hukuk, iktisat, dini ilimler vb.) binlerce eser meydana getirilmiştir” (Özkan, 2007: 483).

Osmanlı Devleti’nin kullanmış olduğu yazı özellikle Arapça ve Farsça’nın belirli bir ölçüde Türkçeyle birleşmesinden ortaya çıkmış bir yazı dilidir. Eski yazının temel unsuru olan “Arap harfleri sağdan sola doğru yazılır. Eski yazı daha çok el yazısıdır. Bu yazının,

nesih, rik'a, ta'lik, sülüs, divânî, celî divânî, reyhânî, kûfî, siyâkat, icazet, muhakkak, ri-kağ gibi çeşitleri vardır. Türkiye'de kullanılan umumi kitap yazısı nesih yazısına dayanır, umumi el yazısı ise rik'a yazısıdır. Eski yazma eserlerde, fermanlarda, resmi kayıtlarda, kitabe ve levhalarda ve bazı basma eserlerde, başta ta'lik, sülüs ve divanî olmak üzere, diğer yazı çeşitleri de bol bol kullanılmıştır (Ergin, 1999: 3-4). "Özellikle Osmanlı Devletinde divani ve siyakat yazı türü, resmi muamele ve kayıtların ayrılmaz bir parçası olmuştur" (Osmanlı Devletinde siyakat yazısı, 1994: 4).

I. 1. Ülkemizdeki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin Lisans Programlarında Yer Alan Osmanlı Türkçesi ile İlgili Dersler

Ülkemizde son yıllarda birçok üniversitede Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin açıldığı görülmektedir. Bununla birlikte 2013-2014 eğitim-öğretim yılı dikkate alındığında akademik düzeyde aktif olarak lisans eğitimi veren bölüm sayısı 7'dir. Bu bölümler şunlardır:

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Bu bölümlerin lisans ders programları incelendiğinde Osmanlı Türkçesi ile ilgili derslerin bir bölüm dışında tüm bölümlerin müfredatlarında yer aldığı görülmektedir. Aşağıda ilgili bölümlerin 2013-2014 yılı eğitim-öğretim ders programlarında yer alan doğrudan Osmanlı Türkçesi ile ilgili derslerin neler olduğu belirtilmiştir.

I. 1. 1. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Osmanlıca I ve Osmanlıca II (Seçmeli): Bu derslerde matbu metinlerin okunması ve Türkçe transkripsiyonu öğretilmektedir.

Osmanlıca Gramer I ve Osmanlıca Gramer II (Seçmeli): Bu derslerde Osmanlıca'nın temel gramer kuralları öğretilmektedir.

Yazı Türleri I ve Yazı Türleri II (Seçmeli): Bu derslerde Osmanlıca el yazılarının okunması öğretilmekte ve yazı türleri hakkında bilgi verilmektedir (Ankara Üniversitesi, 2014).

I. 1. 2. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölüm

Eski Türkçeye Giriş (Zorunlu): Derste, Osmanlıca ile ilgili temel bilgiler kapsamında, Osmanlıcanın tanımı, özelliği, önemi, Türk diline uygunluğu açısından avantaj ve dezavantajları anlatılmaktadır. Arap alfabesinin öğretilmesi kapsamında ise, Arap alfabesi tanıtılmakta, harflerin yazılış ve okunuşları gösterilmektedir. Ayrıca Arap alfabesindeki harflerin telaffuz ve okunuşlarının Latin alfabesindeki harflerle karşılaştırmalı olarak anlatılmaktadır. Sözcük düzeyinde ise, Osmanlıca okuma ve yazma alıştırmaları yapılmakta, Osmanlıca-Türkçe transkripsiyon alfabesi tanıtılmakta; Osmanlıca metinlerin okunması, transkribe edilmiş basit Türkçe metinlerin Arap alfabesi ile yazılmasına ilişkin alıştırmalar yapılmakta ve anlatılmaktadır.

Eski Türkçe Dil Bilgisi (Zorunlu): Derste Osmanlıcada yoğun olarak geçen Arapça ve farsça kelimelerin anlaşılması için, Arapça ve Farsça kelimelerin gramer yapısı öğretilmektedir.

Osmanlı Diplomatîği (Seçmeli): Derste, tarihin yardımcı bilim dalları ve bunlar arasında Diplomatik biliminin önemi, Osmanlılarda kullanılan yazı malzemesi, yazı türleri ve bunların belgelere göre kullanımı, belgelerin güvenilirlik dereceleri, tuğra, pençe, mühür, padişaha ait belgeler, sadrazam ve diğer devlet adamlarınca yazılan belgeler, bu belgelerin özellikleri, yazılma teknikleri, kadılarca hazırlanan belgeler, belgelerin Osmanlı bürokrasisi içerisinde nasıl meydana geldiği anlatılmaktadır.

Osmanlı Türkçesi (Seçmeli): Osmanlıcada yoğun olarak geçen Arapça ve farsça kelimelerin anlaşılması için, Arapça ve Farsça kelimelerin gramer yapısı öğretilmektedir. Böylece öğrencilerin yabancı kelimelerin daha çok geçtiği ağır metinleri anlayabilmeleri sağlanmaktadır.

Eski Türkçe Yazı Türleri (Seçmeli): Derste, Osmanlı İmparatorluğu döneminde oluşturulmuş belge türlerinin tanıtımı, bu belgelerin özellikleri, yazılma teknikleri, kullanılan yazı türleri ve belgelerin okunmasına ilişkin teknikler öğretilmektedir.

Eski Türkçe Belge Türleri (Seçmeli): Kültürel mirasımızın önemli varlıklarından olan yazma ve nadir eserlerin bugünkü alfabe ile okunabilmesini sağlamak amacı ile Türkçeye uyarlanması gerekmektedir. Bu nedenle Arapça ve Farsça'daki alfabelerin Türkçe okunmasında yardımcı olacak bu işaretlerin ve yazı çeviriminin öğretildiği bir derstir.

I. 1. 3. Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Osmanlıca I, II (Zorunlu): Osmanlıca matbu metinlerinin okunması ile birlikte temel gramer kuralları öğretilmektedir.

Osmanlı Paleografyası I, II (Zorunlu): Osmanlıca matbu metinlerin okunması ve Türkçe transkripsiyonunun, temel gramer kurallarının öğretilmesi amaçlanmaktadır.

Osmanlı Diplomatîği (Zorunlu): Osmanlıca belge türleri okuma ve Diplomatika ilmi, Diplomatika ilmine giriş, terimler, ferman, berat, hüccet, tevzi, mürasele ve buyuruldu vb. ile ilgili Osmanlıca yazı çeşitleri ve uygulamalı metinler anlatılmaktadır.

6 / Malik YILMAZ _____ Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler
Burcu AYDEMİR ŞENAY Enstitüsü Dergisi 2014 18 (3): 1-10

Osmanlıca Yazı Türleri ve Transliterasyon (Zorunlu): Derste Osmanlıca el yazılarını okuma öğretilmekte ve yazı türleri hakkında bilgi verilmektedir.

Osmanlıca Belge Türleri I, II (Zorunlu): Derste Osmanlıca el yazılarını okuma anlatılmakta ve yazı türleri hakkında bilgi verilmektedir (Çankırı Karatekin Üniversitesi, 2014).

I. 1. 4. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Adı geçen bölümün lisans ders programında zorunlu veya seçmeli Eski Türkçe ile ilgili herhangi bir ders bulunmamaktadır (Hacettepe Üniversitesi, 2014).

I. 1. 5. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Osmanlı Türkçesi I,II, III, IV (Zorunlu): Derste, Osmanlı Türkçesi alfabesinin öğretilmesi, harflerin başta, ortada ve sondaki şekilleri ile bitişmeleri, soldan bitişmeyen harfler, semsi ve kameri harfler ve Osmanlı Türkçesindeki Türkçe unsurlar anlatılmaktadır.

Osmanlı Belgelerinin Sosyo-Kültürel Analizi I, II, III, IV (Seçmeli): Derste erken dönem Osmanlı belgeleri sosyo-kültürel açıdan incelenmektedir. Bunun için belgelerdeki terminolojik farklılıklar gözlemlenmekte, değişik konu ve içeriğe sahip belgeler okunmaktadır.

Osmanlı Paleografyası I, II (Seçmeli): Derste Arap yazısı ve bu yazının gelişimi, Osmanlı bürokrasisinde kullanılan yazı türleri ve özellikleri anlatılmaktadır.

Osmanlı Diplomatiği (Seçmeli): Derste diplomatik ilminin doğuşu ve gelişimi anlatılmaktadır. Bu bağlamda Osmanlı diplomatiği ve Osmanlı diplomatiği hakkında yapılan çalışmalar, belge üretiminde kullanılan malzemeler, belgelerdeki işaretler, tuğralar ve özellikleri, pençe, sah gibi işaretler, mühür cins ve şekilleri öğretilmektedir. Ayrıca imza ve türleri, Hicrî ve Rumî takvimler, belgelerin tarihlendirilmesinde kullanılan takvim türleri de anlatılmaktadır (İstanbul Üniversitesi, 2014).

I. 1. 6. Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Osmanlı Türkçesi I,II; Osmanlıca Belge Türleri I, II, III, IV ve Osmanlı Paleografyası I, II. Bu derslerden Osmanlıca Belge Türleri III ve Osmanlıca Belge Türleri IV derslerinin seçmeli olduğu görülmektedir. Ders içeriklerine yönelik ise web üzerinden herhangi bir bilgiye erişilememiştir (Marmara Üniversitesi, 2014).

I. 1. 7. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

Osmanlı Paleografyası I, II (Zorunlu): Derste Osmanlıca alfabe, Osmanlıca matbu metinlerin okunması ve transkripsiyonu öğretilmektedir.

Osmanlı Paleografyası Gramer I, II (Seçmeli): Derste Osmanlıca matbu metinlerin okunması ve Türkçe transkripsiyonuyla birlikte, temel gramer kurallarının öğretilmesi amaçlanmaktadır

Osmanlı Paleografyası (Seçmeli): Derste Osmanlıca el yazılarının okunması öğretilmekte ve yazı türleri hakkında bilgi verilmektedir.

Osmanlı Kurumları (Seçmeli): Derste, klasik dönem Osmanlı devlet yapısı, bu yapıyı oluşturan kurumların tarihsel kökleri, zaman içerisinde geçirdikleri değişim ve dönüşümler, aralarındaki ilişkiler Osmanlı diplomatiği açısından ele alınmaktadır. Ayrıca Osmanlı arşiv vesikalarının hangi kurumlara ait oldukları ve içerikleri hakkında örnek metinler okutularak bilgi verilmektedir (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2014).

Bu bölümlerin dışında henüz 2014-2015 eğitim-öğretim yılında eğitime başlayacak olan Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün ders programı incelendiğinde sadece Osmanlı Türkçesi I ve II (Zorunlu) dersinin müfredatta yer aldığı görülmektedir.

I. 2. Osmanlı Türkçesi'nin Personel İstihdamındaki Gerekliliği ve Önemi

Osmanlıca Türkçesi'nin bilinmesinin önemli bir koşul olduğu bilgi merkezlerine yönelik yapılan personel istihdamında görülmektedir. Nitekim Bilgi ve Belge Yönetimi mezunlarının çalışma alanlarından biri de T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı ve Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı'dır. Bu iki kurum için personel alımını Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce yapılmaktadır. Bu kurumun 2014 yılı personel alımına bakıldığında koşullarından biri de sınava girmeye hak kazanan adayların matbu ve el yazması Osmanlı Türkçesi metin okuma ve çeviri yazısı (transkripsiyon) konularında yazılı sınava tabi tutulacaklarının belirtilmesidir (Başbakanlık'tan Sözleşmeli Personel Alımı Giriş Sınavı Duyurusu, 2014). Osmanlı Türkçesinin personel alımında bilinmesi gereken bir konu olduğu ve bunun bilgisinin sınavla ölçüldüğü görülmektedir.

2014 yılında Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce (Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı "Ankara" ve Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı'nda "İstanbul") 3056 Sayılı Kanun'un 35. maddesine göre çalıştırılmak üzere, toplam 80 adet sözleşmeli personel alımı için giriş sınavı yapılmıştır. Kontenjana bakıldığında bunun sadece 10 adedinin Bilgi ve Belge Yönetimi, Arşivcilik, Kütüphanecilik ve Dokümantasyon ve Enformasyon bölümlerinden mezun olan adaylara ayrıldığı görülmektedir (Başbakanlık'tan Sözleşmeli Personel Alımı Giriş Sınavı Duyurusu, 2014). Ayrılan kontenjana bakıldığında, Osmanlı Türkçesi dâhil, akademik düzeyde arşiv eğitiminin verildiği Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri mezunları için yetersiz olduğu söylenebilir.

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'nın 2012 tarihinde uzman, uzman yardımcılığı ve yazma eser uzmanı gibi kadrolar için yayımladığı sınav ilanına bakıldığında ise, Osmanlıca Türkçesi'nin sınava girebilmek için önemli bir koşul olduğu görülmekte-

dir. Nitekim sınav koşullarında şu ifade yer almaktadır. “Osmanlı Türkçesi sınavının her bir aşamasından 100 üzerinden en az 70 puan alarak başarılı olanlar uzman kadrolarına atanacaklardır. Ayrıca Osmanlı Türkçesi ile ilgili diğer sınav başlıkları şunlardır; kitap ve kütüphanecilik tarihi, hat, tezhip, minyatür ve benzeri geleneksel Türk el sanatları sınavı; Fen ve Sosyal İlimler alanlarında eser vermiş ünlü müellifler ve eserlerine yönelik sınav; yukarıda belirtilen alanlardaki eserlerin diline ve içeriğine vukufiyet derecesinin ölçülmesi ve yazma ve eski basma eserlerde Osmanlı Türkçesi sınavı” (Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2014). Ayrıca Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü de personel alımında Merkez ve Taşra birimlerine sözleşmeli tapu arşiv uzmanı için şu koşulu ilanda belirtmiştir. “Yüksekokulların Kütüphanecilik veya Arşiv ile ilgili bölümlerinden (Bilgi ve Belge Yönetimi, Dokümantasyon ve Enformasyon, Arşivcilik, Kütüphanecilik, Kütüphanecilik ve Bilgi Çalışmaları lisans programından) mezun olmak veya programında Osmanlı Paleografyası derslerine yer veren Yüksekokul mezunu olmak (Atanmaya hak kazanan adaylardan Osmanlı Paleografyası dersi gördüğünü gösterir Transkript istenecektir). Merkeze alınacak arşiv uzmanı için ise şu koşul ileri sürülmüştür. Programında Osmanlı Paleografyası derslerine yer veren (Bilgi ve Belge Yönetimi, Dokümantasyon ve Enformasyon, Arşivcilik, Kütüphanecilik, Kütüphanecilik ve Bilgi Çalışmaları lisans programından) 4 yıllık yüksekokul mezunu olmak (Atanmaya hak kazanan adaylardan Osmanlı Paleografyası dersi gördüğünü gösterir Transkript istenecektir) (Tapu Kadastro, 2014). Kurumların personel alım ilanlarında görüldüğü gibi Osmanlı Türkçesinin bilinmesinin ve bunun yeterliliğinin ölçülmesinin Bilgi ve Belge Yönetimi başvuracak adaylar için önemli bir koşul olduğu görülmektedir.

Sonuç

Hâlihazırda akademik eğitim veren Türkiye’deki Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri’nin ders programları incelendiğinde müfredatta Osmanlı Türkçesi ile ilgili derslerin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bunun en önemli nedenlerinden biri de Kütüphanecilik ve Arşivcilik eğitiminin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri bünyesinde verilmesi gösterilebilir. Ülkemiz, özellikle Osmanlı Devleti’nden intikal eden ve geçmişten günümüze kadar gelen önemli bilgi kaynaklarına sahip bir konumda yer almaktadır. Osmanlı Türkçesi ile yazılmış belgelerin önemli bir kısmı Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivlerinde yer almaktadır. Yine bir kısım belgeler Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü’ne bağlı merkez ve taşra birimlerinde bulunmaktadır. Bununla birlikte bazı belgelerin de özel arşivlerde korunduğu bilinmektedir. Ayrıca intikal eden kitap ve benzeri materyalin büyük bir kısmı Türkiye Yazma Eserler Kurumu’na bağlı kütüphanelerde yer almaktadır. Osmanlıdan intikal eden vakfiyeler, ilmühaber vs. gibi belgeler ise Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün bünyesinde muhafaza edilmektedir. Üniversite kütüphanelerinde de matbu ve el yazması eserlerin dermede yer aldığı gözlenmektedir. Bu bilgi kaynaklarının korunması, restorasyonu, çevirileri, tasnif edilerek ve kataloglarının yapılarak kullanıcıların hizmetine sunulması Osmanlı Türkçesi’nin bilinmesini zorunlu

kılmaktadır. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri, bu çalışmalarını yapabilecek söz konusu bilgi merkezlerinin bilgi uzmanı ihtiyacını karşılamak amacıyla müfredatlarında Osmanlı Türkçesi ile ilgili derslere yer vermektedir. Ders programları incelendiğinde bazı bölümlerde başlangıç düzeyinden ileri düzeye kadar Osmanlıca Türkçesi eğitimi verildiği dikkat çekmektedir.

Osmanlı Türkçesi’nin bilinmesinin, personel istihdamında önemli bir koşul olduğu kurumların yapmış olduğu personel alım ilanlarında da görülmektedir. Bilgi merkezlerinin önemli türlerinden olan Kütüphanelerin ve Arşivlerin ülkemizde özellikle kamu kurumlarında dermenin niteliğine göre farklı şekillerde örgütlendikleri görülmektedir. Bu örgütlenmeler karşımıza dermesinde yazma ve nadir eserlerin vb. gibi yer aldığı bir kütüphane olarak ya da arşivsel değere sahip belgelerin yer aldığı Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivi veya Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü’ne bağlı birimler olarak çıkmaktadır. Tüm bu kurumlarda yer alan dermenin ortak özelliği yazı dilinin Osmanlı Türkçesi olmasıdır. Bu bilgi kaynaklarının kullanıcıların ve bilimin hizmetine sunulması burada istihdam edilen personelin Osmanlı Türkçesine vakıf olmasını gerekli kılmaktadır. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri’nin amaçlarından biri de bilgi hizmeti sunan bu kurumların yetişmiş ve eğitilmiş personel ihtiyacını karşılamaktır. Daha fazla istihdam alanı oluşturmak adına Osmanlı Türkçesi eğitiminin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinde verilmesi bu bölümlerden mezun olan adaylar için kuşkusuz yeni fırsatlar yaratacaktır. Ayrıca ülkemiz koşullarının bir gereği olduğu üzere sahip olunan değerli bilgi kaynaklarının gün ışığına çıkarılması ve kullanıcıların hizmetine sunulması kültürel ve bilimsel katkılar da sağlayacaktır. Bu bağlamda bu kurumlarda çalışmayı kendine hedef olarak belirleyen Osmanlı Türkçesine vakıf bilgi uzmanlarının yetiştirilebilmesi için veya Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri’nin teşvik edici eğitimsel çalışmalar yapması gereklidir. Şüphesiz bu tür çalışmalar istihdam fırsatlarını arttıracak ve çalışma alanlarını da genişletecektir. Bununla birlikte hem kütüphanecilik hem de arşivcilik çalışmalarını bilen ve Osmanlı Türkçesine vakıf bilgi uzmanlarının bilgi hizmetlerinde daha da etkili olacağı bir gerçektir.

Kaynakça

- Ankara Üniversitesi. (2014). http://bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/index.php?bil=bil_icerik&icerik_id=136 08 Eylül 2014.
- Başbakanlık’tan Sözleşmeli Personel Alımı Giriş Sınavı Duyurusu. (2014). <http://www.basbakanlik.gov.tr/docs/KurumsalHaberler/4.pdf> Erişim tarihi: 05 Eylül 2014 tarihinde.
- Çankırı Karatekin Üniversitesi. (2014). 08 Eylül 2014 tarihinden <http://bbs.karatekin.edu.tr/dersPlani.aspx?bkod=06&fkod=06> adresinden erişildi.
- Ergin, M. (1999). Osmanlıca Dersleri (21. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

- Gürdal, O. (1990). "Kütüphanecilik Eğitimi Planlaması". Türk Kütüphaneciliği Dergisi, cilt: 4, sayı:2.
- Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. (2014). 06 Eylül 2014 tarihinde <http://www.bby.hacettepe.edu.tr/dtl.asp?s=1> adresinden erişildi.
- İstanbul Üniversitesi. (2014). https://egitimdeyapilanma.istanbul.edu.tr/akademik/index.php?page=mufredat&&birim_id=36&&dil=tr Erişim tarihi: 12 Eylül 2014.
- Karakaş, Sekine H., Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2009). Belge Yönetimi ve Arşiv Terimleri Sözlüğü. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Marmara Üniversitesi. (2014). <http://bby.fef.marmara.edu.tr/lisans-programi/haftalik-ders-programlari/>. Erişim Tarihi: 04 Eylül 2014.
- Osmanlı Devletinde Siyakat Yazısı. (1994). Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay. No. 18.
- Özkan, M. (2007). "Osmanlı Türkçesi". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, XXXIII, 483-485. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Şahin, H.H. (1998). Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile Dış Ülke Arşivleri Arasında Yapılan İşbirliği Protokolleri". I. Milli Arşiv Şurası (Tebliğler-Tartışmalar) içinde s. 321-335, (Yay. Haz. Rahim Erişti vd.). Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Sözleşmeli Personel Alım İlanı. (2014). <http://ilan.memurlar.net/ilan/23928/> 13. Eylül 2014.
- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Sınav İlanı. (2014). <http://www.kultur.gov.tr/TR,28883/turkiye-yazma-eserler-kurumu-baskanligi-sinav-ilani.html> Erişim tarihi: 12 Eylül 2014.
- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. (2014), http://www.ybu.edu.tr/insanvetoplum/bilgi-belge/contents/files/BBY_Lisans_Ders_%c4%b0%c3%a7erik_Tan%c4%b1mlar%c4%b1.pdf Erişim tarihi: 09 Eylül 2014.